

ZESPÓŁ SZKÓŁ OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH
ul. M. Skłodowskiej-Curie 2
58-400 Kamienna Góra
tel.: (+48) 75-645-01-82 fax: (+48) 75-645-01-83
E-mail: zso@kamienna-gora.pl
WWW: <http://www.zso.kamienna-gora.pl>

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA

**z historii i społeczeństwa
dla
Liceum Ogólnokształcącego
w Kamiennej Górze**

Informacje ogólne

Przedmiotowy system oceniania obowiązuje od: 1 września 2013 r.

Program nauczania:

- Piotr Wasilewski, Mirosław Wiktorowski, Historia i społeczeństwo, Przedmiot uzupełniający dla liceum i technikum, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne.

Podręczniki:

- Program nauczania przewiduje wybór przez nauczyciela 4 z 9 zaproponowanych modułów, z tym że moduł Ojczysty Panteon i ojczyste spory jest obowiązkowy. Każdy nauczyciel uczący tego przedmioty w naszej szkole zaczyna od niego, a następnie indywidualnie wybiera 3 kolejne. Poniżej został podany podręcznik do pierwszego modułu oraz trzech modułów realizowanych w naszej szkole.
- Historia i społeczeństwo. Ojczysty Panteon i ojczyste spory. Podręcznik do liceum i technikum, Markowicz Marcin, Pytlińska Olga, Wyroda Agata, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, nr dopuszczenia MEN: 644/1/2013.
- Historia i społeczeństwo. Wojna i wojskowość. Podręcznik. Liceum i technikum, Markowicz Marcin, Pytlińska Olga, Wyroda, Agata Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, nr dopuszczenia MEN: 667/3/2013.
- Historia i społeczeństwo. Europa i świat. Podręcznik. Liceum i technikum, Markowicz Marcin, Pytlińska Olga, Wyroda Agata, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, nr dopuszczenia MEN: 667/1/2013.
- Historia i społeczeństwo. Rządzący i rządzi. Podręcznik. Liceum i technikum, Markowicz Marcin, Pytlińska Olga, Wyroda Agata, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, nr dopuszczenia MEN: 667/4/2013.

Wymagania na stopnie szkolne.

Ocena **dopuszczająca**

Uczeń:

- w niepełnym stopniu opanował wymagania określone w podstawie programowej,
- umieszcza najważniejsze wydarzenia w czasie i przestrzeni,
- rozwiązuje zadania o niewielkim stopniu trudności,
- rozpoznaje rodzaj źródła historycznego oraz odpowiada na proste pytania dotyczące tego źródła.

Ocena **dostateczna**

Uczeń:

- w podstawowym stopniu opanował wymagania określone w podstawie programowej,
- przedstawia główne przyczyny i etapy rozwoju wydarzeń,
- potrafi logicznie połączyć wiadomości podstawowe,
- z pomocą nauczyciela wykorzystuje wiadomości do celów praktycznych i teoretycznych,
- charakteryzuje źródła historyczne i analizuje informacje w nich zawarte.

Ocena **dobra**

Uczeń:

- opanował wymagania określone w podstawie programowej,
- analizuje i porównuje informacje zawarte w różnych źródłach historycznych,
- wyjaśnia przyczyny i skutki omawianych wydarzeń,
- podstawowe pojęcia i prawa ujmuje w terminach naukowych,
- samodzielnie wypowiada się w sposób umiarkowanie spójny,
- stosuje wiedzę w sytuacjach teoretycznych i praktycznych.

Ocena **bardzo dobra**

Uczeń:

- wyczerpująco opanował cały materiał podstawy programowej,
- umiejętnie wykorzystuje wiadomości w teorii i w praktyce bez pomocy nauczyciela,
- właściwie rozumie uogólnienia i związki między nimi oraz wyjaśnia zjawiska historyczne,
- samodzielnie interpretuje dane z różnych źródeł historycznych,
- łączy wiedzę z różnych przedmiotów nauczania.

Ocena **celująca**

Uczeń:

- dysponuje pełną wiedzą z zakresu podstawy programowej,
- samodzielnie i twórczo rozwija własne uzdolnienia,
- proponuje nietypowe rozwiązania,
- bierze udział w konkursach przedmiotowych i odnosi sukcesy,
- wiąże wiadomości w logiczny układ,
- korzysta z różnych źródeł informacji.

Narzędzia sprawdzania wiedzy i umiejętności.

- odpowiedzi ustne,
- aktywność na zajęciach dydaktycznych (praca z podręcznikiem, z mapą, z tekstem źródłowym, udział w dyskusjach, w realizacji projektów, zaangażowanie w pracę grupy),
- kartkówki z 2–3 ostatnich lekcji (zapowiadane lub nie),
- ocena prac domowych (ćwiczenia w zeszycie, krótkie prace problemowe),
- testy sprawdzające znajomość treści programowych z działu (zawsze poprzedzone powtórzeniem i utrwaleniem wiadomości),
- duże prace pisemne problemowe z wykorzystaniem różnych źródeł informacji,
- udział w konkursach związanych z przedmiotem poszerzających jego wiedzę i umiejętności,
- referaty będące ilustracją, komentarzem lub własną oceną jakiegoś omawianego na zajęciach wydarzenia, zjawiska, postaci,
- systematyczne prowadzenie zeszytu przedmiotowego,

Waga poszczególnych stopni.

- 3 - testy sprawdzające znajomość treści programowych z działu (zawsze poprzedzone powtórzeniem i utrwaleniem wiadomości), duże prace pisemne problemowe z wykorzystaniem różnych źródeł informacji,
- 2 - kartkówki z 2–3 ostatnich lekcji (zapowiadane lub nie), odpowiedzi ustne przy tablicy,
- 1 - ocena prac domowych (ćwiczenia w zeszytach, krótkie prace problemowe),
- waga pozostałych form w indywidualnej gestii każdego nauczyciela,

Szczegółowe cele kształcenia i wychowania

Wątek: Ojczysty Panteon i ojczyste spory

Treści kształcenia i wychowania

STAROŻYTNOŚĆ:

- antyczny wzór bohatera – żołnierza i obrońcy ojczyzny,
- odniesienia do antycznego wzoru bohatera w polskiej historii, literaturze i sztuce,
- antyczny i dzisiejszy wzór obywatela.

ŚREDNIOWIECZE:

- koncepcje polityczne władców z dynastii piastowskiej (polityka wewnętrzna i międzynarodowa),
- rola ludzi Kościoła w budowie państwa polskiego w średniowieczu.

NOWOŻYTNOŚĆ:

- postawy obywateli Rzeczypospolitej wobec wyzwań epoki w XVI i XVII w. (życie polityczne, wojskowość, życie gospodarcze itd.),
- spory o przyczyny upadku polsko-litewskiej Rzeczypospolitej.

XIX WIEK:

- polityczne koncepcje walki narodowowyzwoleńczej oraz nurtu realizmu politycznego w społeczeństwie polskim XIX w.,
- spory o ocenę XIX-wiecznych polskich powstań narodowych.

XX WIEK:

- sylwetki czołowych uczestników wydarzeń z lat 1918, 1944–1945, 1989,
- spory o kształt Polski w XX w.,
- postawy Polaków wobec totalitarnej władzy.

Przewidywane osiągnięcia uczniów

STAROŻYTNOŚĆ. Uczeń:

- charakteryzuje na wybranych przykładach antyczne wzory bohaterstwa żołnierza i obrońcy ojczyzny oraz porównuje je z bohaterstwem polskich żołnierzy różnych epok,
- przedstawia recepcję antycznych wzorców bohaterstwa w polskiej myśli politycznej, tradycji literackiej oraz edukacyjnej różnych epok,
- charakteryzuje wzory antycznego obywatela oraz porównuje je z postawami reprezentowanymi przez bohaterów polskiej literatury i historii.

ŚREDNIOWIECZE. Uczeń:

- charakteryzuje organizację państwa wczesnopiastowskiego,
- przedstawia działania władców z dynastii piastowskiej w polityce zagranicznej oraz ich rolę w polityce europejskiej,
- przedstawia rolę Kościoła katolickiego w procesach integracji społeczeństwa i państwa piastowskiego,
- na wybranych przykładach charakteryzuje i ocenia rolę ludzi Kościoła w umacnianiu państwa polskiego w epoce średniowiecza.

NOWOŻYTNOŚĆ. Uczeń:

- charakteryzuje ustroj demokracji szlacheckiej oraz przedstawia jego wady i zalety,
- przedstawia rozwój reformacji w państwie polsko-litewskim oraz jej wpływ na kształtowanie się postaw tolerancji religijnej,
- przedstawia koncepcje reformy ustroju Rzeczypospolitej od XVI do XVIII w.,
- charakteryzuje spory o przyczyny upadku polsko-litewskiej Rzeczypospolitej, z uwzględnieniem opinii myślicieli okresu oświecenia oraz polskich historyków kolejnych epok.

XIX WIEK. Uczeń:

- omawia i ocenia polityczne koncepcje nurtu insurekcyjnego oraz nurtu realizmu politycznego w społeczeństwie polskim XIX w.,
- przedstawia przyczyny, przebieg i konsekwencje polskich powstań narodowych XIX w.,
- przedstawia spory o ocenę XIX-wiecznych polskich powstań narodowych.

XX WIEK. Uczeń:

- charakteryzuje różne koncepcje ustroju i zasięgu terytorialnego Polski w XX w., z uwzględnieniem cezury lat 1918, 1944–1945, 1989, prezentuje sylwetki czołowych uczestników wydarzeń politycznych z historii Polski XX w.,
- charakteryzuje postawy Polaków wobec okupantów w czasie II wojny światowej, z uwzględnieniem różnych form oporu,
- przedstawia postawy społeczne wobec władzy komunistycznej w Polsce, z uwzględnieniem przejawów oporu, współpracy lub przystosowania,
- charakteryzuje proces demokratyzacji życia społecznego i politycznego w Polsce po 1989 r.

Wątek: Europa i świat

Treści kształcenia i wychowania

STAROŻYTNOŚĆ:

- cywilizacja grecka w basenie Morza Śródziemnego,
- ekspansja starożytnego Rzymu,
- romanizacja obszarów Imperium Rzymskiego.

ŚREDNIOWIECZE:

- narodziny i cechy charakterystyczne religii islamskiej,
- kultura islamu,
- podboje ludów muzułmańskich,
- relacje chrześcijan z Żydami i muzułmanami w średniowieczu.

NOWOŻYTNOŚĆ:

- przyczyny wielkich odkryć geograficznych,
- odkrycia geograficzne XIV i XV w. oraz ich skutki,
- podróżnicy i odkrywcy późnego średniowiecza i czasów nowożytnych.

XIX WIEK:

- polityka europejska wobec Chin, Indii i Japonii w XIX w.,
- wpływ kultur Chin, Indii i Japonii na cywilizację europejską,
- kolonializm europejski XIX stulecia i jego ocena.

XX WIEK:

- relacje polityczne między Europą a Stanami Zjednoczonymi,
- kontakty gospodarcze i kulturalne między USA a Europą w XX w.,
- liberalizacja handlu światowego i jej konsekwencje.

Przewidywane osiągnięcia uczniów

STAROŻYTNOŚĆ. Uczeń:

- przedstawia podboje rzymskie w okresie republiki i cesarstwa oraz ich konsekwencje,
- charakteryzuje proces romanizacji ludów podbitych przez Rzymian,
- przedstawia proces tworzenia się cywilizacji rzymskiej z uwzględnieniem wpływów starszych kultur basenu Morza Śródziemnego.

ŚREDNIOWIECZE. Uczeń:

- charakteryzuje cywilizację islamu i jej relacje ze średniowieczną Europą,
- przedstawia wpływy islamskie na średniowieczną kulturę i sztukę w Europie,
- omawia wybrane konflikty i przykłady pokojowego współistnienia chrześcijan, Żydów i muzułmanów w okresie średniowiecza.

NOWOŻYTNOŚĆ. Uczeń:

- przedstawia osiągnięcia w dziedzinie techniki żeglugi pozwalające na coraz większy zasięg podróży morskich w okresie późnego średniowiecza,
- charakteryzuje polityczne, społeczne i gospodarcze czynniki prowadzące do podejmowania wypraw odkrywczych,
- przedstawia postacie: Krzysztofa Kolumba, Henryka Żeglarza, Vasco da Gama, Ferdynanda Magellana, Bartolomeu Diaza,
- omawia osiągnięcia najsłynniejszych żeglarzy-odkrywców przełomu XV i XVI w. oraz charakteryzuje ich rolę w kształtowaniu obrazu świata w nowożytnej Europie.

XIX WIEK. Uczeń:

- charakteryzuje wzajemne relacje Europy, Indii, Chin i Japonii w XIX w.,
- przedstawia wpływ cywilizacji Indii, Chin i Japonii na kulturę europejską,
- ocenia moralne aspekty polityki kolonialnej wobec krajów kolonizowanych,
- przedstawia spory dotyczące oceny XIX-wiecznego kolonializmu.

XX WIEK. Uczeń:

- przedstawia polityczne i gospodarcze relacje Europy ze Stanami Zjednoczonymi w XX w.,
- charakteryzuje wzajemne przenikanie się kultur Europy i Stanów Zjednoczonych w XX w.,
- przedstawia negatywne i pozytywne skutki liberalizacji światowego handlu.

Wątek: Rządzący i rządzeni

Treści kształcenia i wychowania

STAROŻYTNOŚĆ:

- pojęcie obywatela i obywatelskości w starożytnych Atenach i Rzymie,
- wpływ antycznego wzorca obywatela na postawy obywatelskie w późniejszych epokach, w tym w polsko-litewskiej Rzeczypospolitej.

ŚREDNIOWIECZE:

- władza cesarza, króla i papieża w średniowiecznej Europie i relacje między nimi,
- samorząd miejski w średniowieczu,
- relikty świata feudalnego w rzeczywistości późniejszych epok.

NOWOŻYTNOŚĆ:

- staropolski parlamentaryzm na tle Europy,

- oligarchizacja życia politycznego i rozwój systemu klientalnego w polsko-litewskiej Rzeczypospolitej.

XIX WIEK:

- zjawisko rewolucji społeczno-politycznej,
- ideologia ruchu anarchistycznego.

XX WIEK:

- opozycja polityczna w PRL,
- pojęcie antyutopii w dziełach George'a Orwella i Aldousa Huxleya.

Przewidywane osiągnięcia uczniów

STAROŻYTNOŚĆ. Uczeń:

- przedstawia proces kształtowania się demokracji ateńskiej,
- charakteryzuje mechanizmy ustrojowe prowadzące do powstania republiki rzymskiej i omawia jej strukturę,
- wyjaśnia rozumienie pojęć obywatel i obywatelstwo w demokracji ateńskiej oraz republice rzymskiej,
- przedstawia przykłady recepcji antycznego pojęcia obywatela w późniejszych epokach, z uwzględnieniem Rzeczypospolitej Obojga Narodów.

ŚREDNIOWIECZE. Uczeń:

- przedstawia średniowieczny spór między papieżem a cesarstwem o prymat w średniowiecznej Europie,
- charakteryzuje relacje między cesarzem a królami i książętami w średniowiecznej Europie,
- przedstawia zakres władzy i sposób funkcjonowania samorządu miejskiego w średniowiecznym mieście,
- odnajduje relikty feudalizmu w różnych dziedzinach życia (polityka, gospodarka, kultura itd.) późniejszych epok.

NOWOŻYTNOŚĆ. Uczeń:

- przedstawia proces kształtowania się demokracji szlacheckiej w Polsce,
- analizuje funkcjonowanie demokracji szlacheckiej i porównuje ją z systemami parlamentarnymi nowożytnej Europy,
- przedstawia przyczyny procesu oligarchizacji ustroju polsko-litewskiej Rzeczypospolitej oraz wskazuje jego przejawy i negatywne skutki dla funkcjonowania państwa.

XIX WIEK. Uczeń:

- wyjaśnia, na czym polegało zjawisko rewolucji społeczno-politycznej na przestrzeni dziejów,
- na wybranych przykładach analizuje przyczyny i ideowe korzenie rewolucji społeczno-politycznych,
- przedstawia genezę, cele i ideologię ruchu anarchistycznego w XIX-wiecznej Europie.

XX WIEK. Uczeń:

- omawia przyczyny powstania, działalność i kierunki ideowe opozycji politycznej w PRL,
- objaśnia pojęcie antyutopii, odwołując się do twórczości George'a Orwella i Aldousa Huxleya.

Wątek: Wojna i wojskowość

Treści kształcenia i wychowania

STAROŻYTNOŚĆ:

- strategia wojenna Aleksandra Wielkiego i Juliusza Cezara,
- organizacja i technika wojenna armii rzymskiej.

ŚREDNIOWIECZE:

- etos rycerski,
- koncepcja wojny sprawiedliwej i niesprawiedliwej w średniowieczu.

NOWOŻYTNOŚĆ:

- przyczyny i następstwa wojen religijnych w nowożytnej Europie,
- wybitni wodzowie polsko-litewskiej Rzeczypospolitej i ich strategia.

XIX WIEK:

- strategia wojenna Napoleona Bonapartego,
- Napoleon w oczach Polaków i innych narodów europejskich,
- XIX-wieczne koncepcje ładu światowego: *Pax Romana*, *Pax Britannica* i *Pax Americana*.

XX WIEK:

- główne regulacje międzynarodowego prawa wojennego,
- ruch pacyfistyczny w XX w.,
- wizje zagłady w literaturze i filmach science fiction.

Przewidywane osiągnięcia uczniów

STAROŻYTNOŚĆ. Uczeń:

- przedstawia podboje Aleksandra Wielkiego i Juliusza Cezara, ze szczególnym uwzględnieniem ich taktyki i strategii,
- omawia strukturę, uzbrojenie, organizację i technikę wojenną armii rzymskiej.

ŚREDNIOWIECZE. Uczeń:

- przedstawia i charakteryzuje etos rycerski na podstawie literatury i tradycji średniowiecznej,
- charakteryzuje koncepcję wojny sprawiedliwej i niesprawiedliwej w średniowieczu oraz podaje przykłady takich wojen.

NOWOŻYTNOŚĆ. Uczeń:

- przedstawia przykłady wojen religijnych w nowożytnej Europie i analizuje ich przyczyny oraz następstwa,
- przedstawia wybranych wodzów polsko-litewskiej Rzeczypospolitej, z uwzględnieniem ich dokonań militarnych i strategii wojennej.

XIX WIEK. Uczeń:

- przedstawia karierę wojskową Napoleona Bonapartego, w tym przyczyny jego sukcesów i porażek, z uwzględnieniem taktyki i techniki wojennej,
- analizuje czarną i białą legendę napoleońską,
- wyjaśnia różnice w ocenie Napoleona I w Polsce i w innych państwach europejskich oraz omawia przyczyny tych rozbieżności,
- charakteryzuje i porównuje trzy XIX-wieczne koncepcje stworzenia ładu światowego – *Pax Romana*, *Pax Britannica* i *Pax Americana* – oraz ocenia je.

XX WIEK. Uczeń:

- analizuje wybrane przepisy międzynarodowego prawa wojennego oraz przedstawia przykłady ich łamanie i przestrzegania,
- przedstawia genezę i cele ruchu pacyfistycznego oraz podaje przykłady jego aktywności,
- omawia wizje globalnej zagłady ukazane w wybranych działach literatury i filmu nurtu science fiction.

Wątek: Język, komunikacja i media

Treści kształcenia i wychowania

STAROŻYTNOŚĆ:

- wpływ języków greckiego i łacińskiego na kształtowanie się kultury europejskiej,
- zapożyczenia greckie i łacińskie w języku polskim,
- zabytki języka łacińskiego w polskich kościołach, z uwzględnieniem własnego regionu.

ŚREDNIOWIECZE:

- główne grupy językowe w Europie i proces ich kształtowania się,
- podział współczesnych języków europejskich na główne grupy językowe,
- przekaz ideowy i ikonograficzny katedry gotyckiej.

NOWOŻYTNOŚĆ:

- narodziny druku i konsekwencje jego upowszechnienia w życiu społecznym,
- rola prasy i instytucji naukowych w kształtowaniu opinii publicznej epoki oświecenia.

XIX WIEK:

- narodziny kultury masowej w XIX w. i jej najważniejsze przejawy,
- prasa, reklama i fotografia jako nowe formy przekazu informacji w XIX w.

XX WIEK:

- znaczenie radia, telewizji, filmu i internetu w obiegu informacji w społeczeństwie XX w.,
- wpływ formy przekazu medialnego na jej treść,
- wpływ propagandy politycznej i reklamy na społeczeństwo.

Przewidywane osiągnięcia uczniów

STAROŻYTNOŚĆ. Uczeń:

- ocenia wpływ języków greckiego i łacińskiego na rozwój europejskiej kultury i wspólnoty językowej,
- przedstawia dwa obszary cywilizacyjne Europy związane z oddziaływaniem dwóch kręgów kulturowych: łacińskiego i grecko-bizantyjskiego,
- omawia przykładowe zapożyczenia z języków greckiego i łacińskiego w języku polskim,
- wyjaśnia znaczenie napisów łacińskich znajdujących się w polskich kościołach czy na cmentarzach, z uwzględnieniem zabytków własnego regionu.

ŚREDNIOWIECZE. Uczeń:

- charakteryzuje grupy językowe w Europie i proces ich kształtowania się,
- wyjaśnia, na czym polegała forma przekazu zwana „biblią dla ubogich”,
- na wybranych przykładach charakteryzuje przekaz ideowy katedry gotyckiej.

NOWOŻYTNOŚĆ. Uczeń:

- omawia znaczenie upowszechnienia druku dla rozwoju kultury i innych dziedzin życia społeczeństwa w epoce nowożytnej,
- wyjaśnia znaczenie publicystyki oświeceniowej w kształtowaniu się nowych prądów oraz idei filozoficznych, społecznych i politycznych.

XIX WIEK. Uczeń:

- przedstawia proces kształtowania się kultury masowej w XIX w.,
- przedstawia rolę prasy, reklamy i fotografii w przekazie informacji oraz kształtowaniu opinii publicznej w XIX-wiecznym społeczeństwie.

XX WIEK. Uczeń:

- analizuje znaczenie nowych form komunikacji społecznej w XX w., z uwzględnieniem radia, telewizji, filmu i internetu,
- wyjaśnia, w jaki sposób współczesne formy przekazu wpływają na jego treść,
- przedstawia metody manipulacji językowych występujące w propagandzie politycznej i reklamie.

Wątek: Kobieta i mężczyzna, rodzina

Treści kształcenia i wychowania

STAROŻYTNOŚĆ:

- obraz miłości, kobiety, mężczyzny i rodziny w Biblii,
- obraz miłości, rola kobiety i mężczyzny oraz model rodziny w kulturze antycznej Grecji i Rzymu.

ŚREDNIOWIECZE:

- wpływ kultury arabskiej i prowansalskiej na europejski model miłości dworskiej w średniowieczu,

- rola i miejsce dziecka w społeczeństwie epoki średniowiecza i ich porównanie z sytuacją w kolejnych okresach.

NOWOŻYTNOŚĆ:

- obyczajowość polskiej kultury sarmatyzmu,
- wzorce ról społecznych mężczyzny, kobiety i dziecka w różnych źródłach historycznych dotyczących dziejów Polski nowożytnej oraz trwanie tych wzorców w kolejnych epokach,
- edukacja młodego szlachcica w Polsce w epoce nowożytnej.

XIX WIEK:

- wzorzec kulturowy miłości romantycznej i jego trwanie w kolejnych epokach,
- emancypacja kobiet w kontekście przemian społecznych XX stulecia.

XX WIEK:

- przemiany obyczajowe w świecie zachodnim w drugiej połowie XX w.,
- rewolucja obyczajowa lat 60. XX w.,
- nowy model rodziny w XX w. i jego miejsce w przeobrażeniach polskiego społeczeństwa.

Przewidywane osiągnięcia uczniów

STAROŻYTNOŚĆ. Uczeń:

- omawia ukazane w Biblii obrazy miłości i rodziny oraz role kobiety i mężczyzny (na wybranych przykładach),
- charakteryzuje na wybranych przykładach sposób pojmowania miłości oraz ról kobiety i mężczyzny w starożytnej Grecji i Rzymie,
- przedstawia charakterystyczne dla starożytnej Grecji i Rzymu modele rodziny.

ŚREDNIOWIECZE. Uczeń:

- przedstawia wpływy arabskie i prowansalskie w literaturze dworskiej średniowiecznej Europy oraz ich oddziaływanie na dworski wzorzec miłości,
- ocenia trwałość dworskiego wzorca miłości w kulturze europejskiej,
- charakteryzuje i porównuje postrzeganie roli dziecka w życiu społecznym średniowiecza oraz innych epok.

NOWOŻYTNOŚĆ. Uczeń:

- na podstawie źródeł ikonograficznych, pamiętnikarskich i epistolograficznych charakteryzuje kulturę sarmatyzmu w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem problemu obyczajowości,
- ocenia trwałość obyczajowych wzorców sarmatyzmu w kulturze polskiej kolejnych epok,
- objaśnia formy zdobywania wykształcenia przez polskiego szlachcica w epoce nowożytnej i wskazuje główne cele tego modelu kształcenia.

XIX WIEK. Uczeń:

- przedstawia przykłady miłości romantycznej w dziełach kultury europejskiej i analizuje trwałość tego wzorca kulturowego,
- wskazuje przemiany życia społecznego sprzyjające emancypacji kobiet i omawia ten proces.

XX WIEK. Uczeń:

- charakteryzuje proces rewolucji obyczajowej lat 60. XX w. i przedstawia jej wpływ na zmiany obyczajowości w kolejnych latach tego stulecia,
- przedstawia proces kształtowania się współczesnego modelu rodziny, z uwzględnieniem przemian zachodzących w społeczeństwie polskim XX w.

Wątek: Nauka

Treści kształcenia i wychowania

STAROŻYTNOŚĆ:

- filozofia, geometria, fizyka, astronomia i medycyna w starożytnej Grecji,

- antyczne korzenie współczesnych dyscyplin naukowych.

ŚREDNIOWIECZE:

- geneza i organizacja średniowiecznych uniwersytetów,
- przemiany średniowiecznej idei uniwersytetu w kolejnych epokach.

NOWOŻYTNOŚĆ:

- nowożytna „republika uczonych” i jej rola w rozwoju kulturowym,
- instytucje nauki nowożytnej (akademie, encyklopedie),
- racjonalizm oświeceniowy i jego wpływ na dzisiejszą naukę.

XIX WIEK:

- osiągnięcia nauki i techniki XIX w.,
- przeobrażenia nauk społecznych i dylematów etycznych w kontekście teorii darwinizmu i psychoanalizy.

XX WIEK:

- teorie socjologiczne w XX w.,
- współczesne spory etyczne dotyczące rozwoju nauki i przeobrażeń życia społecznego.

Przewidywane osiągnięcia uczniów

STAROŻYTNOŚĆ. Uczeń:

- charakteryzuje osiągnięcia starożytnej nauki greckiej w zakresie geometrii, fizyki, astronomii i medycyny,
- przedstawia najwybitniejszych starożytnych filozofów greckich i ich poglądy,
- przedstawia antyczną genezę współczesnych dyscyplin naukowych: matematyki, geografii, astronomii, medycyny.

ŚREDNIOWIECZE. Uczeń:

- omawia kształtowanie się uniwersytetów w średniowieczu i ich organizację,
- wyjaśnia przyczyny trwałości idei uniwersytetu w kolejnych epokach.

NOWOŻYTNOŚĆ. Uczeń:

- omawia istotę zjawiska zwanego republiką uczonych (*république des lettres*),
- charakteryzuje instytucje nowożytnej nauki (akademia, encyklopedia),
- przedstawia oświeceniowe nurty filozoficzne, racjonalizm i empiryzm, oraz ich dziedzictwo we współczesnej nauce.

XIX WIEK. Uczeń:

- przedstawia osiągnięcia XIX-wiecznej techniki i nauki,
- przedstawia XIX-wieczną ideę postępu i omawia jej oddziaływanie,
- omawia okoliczności powstania darwinizmu i psychoanalizy oraz ich wpływ na nauki społeczne i etykę XIX i XX w.

XX WIEK. Uczeń:

- przedstawia socjologiczne interpretacje przeobrażeń życia społecznego w XX w.,
- wyjaśnia główne problemy etyczne związane z rozwojem współczesnej nauki i technologii, z uwzględnieniem zagadnień z dziedziny bioetyki i ekologii.

Wątek: Swojskość i obcość

Treści kształcenia i wychowania

STAROŻYTNOŚĆ:

- pojęcie barbarzyńcy w świecie starożytnych Greków i Rzymian,
- kontakty Greków i Rzymian z ludami barbarzyńskimi,
- przekonanie Greków i Rzymian o wyższości ich kultur nad innymi kulturami.

ŚREDNIOWIECZE:

- prześladowania Żydów w średniowiecznej Europie,

- zderzenie kultur islamu i zachodniego chrześcijaństwa w okresie krucjat.

NOWOŻYTNOŚĆ:

- postawy Europejczyków wobec podbitych ludów w epoce ekspansji kolonialnej XV–XVIII w.,
- pojęcie tolerancji w epoce oświecenia oraz we współczesnym świecie.

XIX WIEK:

- mit „szlachetnego dzikusa” w literaturze europejskiej,
- idee nacjonalizmu i rasizmu w XIX w.

XX WIEK:

- wielokulturowość społeczeństwa II Rzeczypospolitej,
- wielokulturowość współczesnych społeczeństw.

Przewidywane osiągnięcia uczniów

STAROŻYTNOŚĆ. Uczeń:

- charakteryzuje pojęcie barbarzyńcy w ujęciu starożytnych Greków i Rzymian,
- omawia kontakty Greków i Rzymian z ludami uważanymi przez nich za barbarzyńców,
- przedstawia poglądy Greków i Rzymian dotyczące wyższości ich kultury nad kulturami innych ludów.

ŚREDNIOWIECZE. Uczeń:

- wyjaśnia przyczyny i konsekwencje wystąpień przeciw Żydom w średniowiecznej Europie,
- wyjaśnia przyczyny wrogości między światem islamu i chrześcijaństwem w epoce średniowiecza,
- analizuje na wybranych przykładach postrzeganie swojskości i obcości w okresie krucjat.

NOWOŻYTNOŚĆ. Uczeń:

- charakteryzuje i ocenia postawy Europejczyków wobec mieszkańców zdobywanych i odkrywanych ziem w epoce nowożytnej,
- przedstawia konsekwencje postępowania nowożytnych zdobywców i kolonizatorów,
- konfrontuje oświeceniową koncepcję tolerancji ze współczesnym rozumieniem tego pojęcia.

XIX WIEK. Uczeń:

- charakteryzuje mit „szlachetnego dzikusa” w literaturze i przedstawia wyobrażenia ludzi Zachodu o mieszkańcach innych kontynentów,
- przedstawia genezę ideologii nacjonalizmu i rasizmu w XIX w. oraz dokonuje ich oceny.

XX WIEK. Uczeń:

- przedstawia strukturę narodowościową i religijną społeczeństwa II Rzeczypospolitej,
- omawia pozytywne i negatywne konsekwencje wielokulturowości społeczeństwa II Rzeczypospolitej,
- charakteryzuje na wybranych przykładach pozytywne i negatywne skutki wielokulturowości we współczesnych społeczeństwach.

Wątek: Gospodarka

Treści kształcenia i wychowania

STAROŻYTNOŚĆ:

- handel w starożytności,
- geneza i konsekwencje rozwoju gospodarki towarowo-pieniężnej.

ŚREDNIOWIECZE:

- rola kredytu i banków w średniowieczu w porównaniu z innymi epokami,
- stosunek Kościoła katolickiego do bogactwa.

NOWOŻYTNOŚĆ:

- rozwój gospodarki kapitalistycznej w epoce nowożytnej,
- prymat Europy w gospodarce światowej epoki nowożytnej,

- przykłady instytucji europejskiej gospodarki kapitalistycznej w epoce nowożytnej (bank, giełda, weksel itd.),
- ponadregionalne więzi gospodarcze w nowożytnej Europie.

XIX WIEK:

- rozwój miast i przemysłu w XIX w.,
- rozwój ruchu robotniczego,
- poglądy teoretyków kapitalizmu i marksizmu w XIX w.

XX WIEK:

- gospodarka realnego socjalizmu i konsekwencje jej funkcjonowania,
- geneza i ocena doktryny i praktyki państwa opiekuńczego.

Przewidywane osiągnięcia uczniów

STAROŻYTNOŚĆ. Uczeń:

- omawia kierunki, cele, formy i przedmioty wymiany handlowej w świecie starożytnym,
- przedstawia genezę pieniądza i wyjaśnia konsekwencje jego pojawienia się w obrocie handlowym.

ŚREDNIOWIECZE. Uczeń:

- przedstawia rolę kredytu w funkcjonowaniu gospodarki w starożytności, średniowieczu i nowożytności,
- charakteryzuje różne formy kredytowania przedsięwzięć handlowych i produkcyjnych,
- przedstawia stosunek Kościoła katolickiego do bogactwa i bogacenia się w średniowieczu.

NOWOŻYTNOŚĆ. Uczeń:

- przedstawia wpływ giełdy, banków i innych instytucji ekonomicznych na rozwój gospodarki kapitalistycznej w nowożytnej Europie,
- charakteryzuje znaczenie nowych szlaków handlowych dla rozwoju ponadregionalnych więzi gospodarczych w epoce nowożytnej,
- przedstawia genezę i rozwój gospodarki kapitalistycznej w Europie,
- ocenia rolę, jaką gospodarka kapitalistyczna odegrała w zapewnieniu Europie dominującej pozycji w nowożytnym świecie.

XIX WIEK. Uczeń:

- przedstawia rozwój gospodarki kapitalistycznej w XIX w.,
- charakteryzuje proces urbanizacji w kontekście uprzemysłowienia w XIX w.,
- przedstawia proces kształtowania się klasy robotniczej oraz jej sytuację społeczną i ekonomiczną w XIX w.,
- charakteryzuje poglądy teoretyków kapitalizmu oraz przedstawia krytyczne opinie na temat gospodarki kapitalistycznej formułowane w XIX w.,
- wyjaśnia główne cele i założenia marksowskiej teorii ekonomicznej oraz ich wpływ na kształtowanie ruchu robotniczego.

XX WIEK. Uczeń:

- wyjaśnia sposób funkcjonowania gospodarki realnego socjalizmu i ocenia jej konsekwencje,
- przedstawia genezę państwa opiekuńczego i wymienia jego główne cechy,
- podaje przykłady trwania idei państwa opiekuńczego we współczesnym świecie,
- porównuje i ocenia argumenty zwolenników i przeciwników państwa opiekuńczego.

Przygotował: mgr Andrzej Przybytek